

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer

adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. J. VERLEUR — AMERSFOORT

Het kerkplein, vol met a.o.w.-ers en kinderen

Zacharia 8, vers 4 en 5

We beweren nogal eens, dat er 'n grote kloof bestaat tussen oudere en jongere generatie. Jongeren vinden de oudere mensen konservatief en de ouderen vinden „die jeugd van tegenwoordig” maar een slap en ongezeglijk stelletje. Ook in de kerk zou dat zo zijn.

Maar voordat we daarover iets zeggen, moeten we toch éérst eens even luisteren naar die profeet Zacharia, die hier de komende heilstijd voor Gods volk o.a. tekent als het Kerkplein, vol met o.a.w.-ers en kinderen. De oudjes wandelen er met hun stok; de kinderen spelen er, schuilhoekje en knikkeren en stoeien. (Ik zeg dat nu maar in de vormen van onze tijd.)

Eén van de eerste beloften voor Sion na de ballingschap is dan, dat de HEER brandt van liefde voor de stad; dan — dat Hij daar gaat wonen (vers 2) en dat Hij de stad als heilige berg gaat afzonderen en apart zetten (vers 3). En dán komt als onverwachte klap op de vuurpijl een geweldige zin: „Zo zegt de Heer der Heerscharen: Er zullen weer oude mannen en vrouwen op de pleinen van Jeruzalem zitten, ieder met een stok in de hand vanwege hun hoge leeftijd. Ook zullen de pleinen van de stad vol zijn van jongens en meisjes, die daar spelen.”

Stel u dat eens levendig voor ogen. Het kerkplein van het oude verbond (het Oude-kerksplein, om zo te zeggen) weer vol van oude en jonge mensen, vol a.o.w.-ers en kinderen.

Natuurlijk heeft dat te maken met de terugkeer van het joodse volk uit de ballingschap. Als er weer natuurlijke omstandigheden gaan heersen. Als er géén honger en minder ziekte is, zullen de mensen ouder worden en het aantal geboorten zal toenemen.

Als er sociaal en maatschappelijk betere toestanden gaan heersen, zullen levensduur en gezinsomstandigheden daarvan profiteren. Zoals na de jongste wereldoorlog ook in onze tijden het leeftijdsgemiddelde en het geboortecijfer omhoog gingen.

Maar hier is het maar niet de konklusie van economen en genealogen, maar een belofte van de levende God.

De HEER der Heerscharen zegt het. Hij doet het. Het is niet alleen een economische wet maar bovenal een verbondsbelofte.

Als de HEER weer bij zijn volk gaat wonen, herstellen zich de economische wetten; er komt een stukje vrede van het verbond wonen; maar dan ergeren de a.o.w.-ers zich niet aan de spelende kinderen op straat en de kinderen

vinden opa en oma niet langer een blok aan het been, voor wie te zorgen alleen maar lastig is. Op het kerkplein wandelen de grootvaders en de grootmoeders en spelen de kinderen, ongedwongen en vrij.

De vijand van buiten is verdwenen, nu groeien er ook intern nieuwe verhoudingen. Dat is geen economische planning, dat is belofte van God.

Als de HEER weer van Sion houdt, is opa niet sjagrijnig meer en oma kan weer heel wat verdragen van de kinderen en de jongens en de meisjes plagen de oudjes niet en spelen, dat de stukken eraf vliegen.

Zo zou het weer worden, als de HEER op Sions kerkplein kwam wonen.

En Zacharia woonde nog maar op het Oude-kerksplein.

Zijn profetieën werden bepaald door de richtlijnen van het oude verbond.

Gods beloften zijn nog begrensd door aardse mogelijkheden en aardse verwachtingen. Hoge leeftijd en kindjaren borgen nog in zich de toekomst van het messiaanse heil. Wie oud werd, kreeg de kans, dat hij of zij die Messias zouden zien; een nieuwe, jonge generatie sloot de verwachting in zich, die Messias te mogen voortbrengen.

En het zou op Sions kerkplein een machtige tijd worden als oudere en jongere generatie verbonden zouden zijn door die belofte en door die verwachting.

Natuurlijk was opa wel eens een beetje antiek. En oma kon niet altijd zo meekomen. De jongens waren van die robuste knapen, die wel eens uit de toon vielen. En met die giechels van meiden kon je soms helemaal niets beginnen. Maar één ding verbond hen: de komende Messias, Gods rijk.

Want de levende HEER woonde op het kerkplein van Sion.

Kunt U zich zo'n kerkplein in onze tijd voorstellen?

We wonen met onze kinderen op het kerkplein van het nieuwe verbond en dat betekent, dat we genoemd worden met de naam van de Heer Jezus Christus.

Maar vaak heeft ons kerkplein meer van een schreeuwelijke wereldmarkt met ruziënden kooplui dan van een kerkplein, waar de regel van Christus de dienst uitmaakt. En dat betekent óók dat oudere en jongere generatie elkaar nauwelijks verdragen. De oudere opa's en oma's wandelen er soms wel met hun stok, niet vanwege hun leeftijd, maar om er de jongeren mee achterna te zitten. Spelende jongens en meisjes kennen we nauwelijks meer, ze zijn vroeg rijp en weten alles veel beter.

Er dreigt inderdaad een gapende kloof tussen de generaties.

De jongeren verwijten de oudere generatie konservatisme, verstarrende leerstelligheid, leeg traditionalisme, inhoudloos christendom, dood geloof, hemelvlucht en ongevoelheid voor de nood van de wereld en de mens in die wereld. De ouderen beschuldigen de jongere generatie van het loslaten van de beproefde normen; verwereldlijking en profanisering van godsdienst en geestelijke waarden; ongeloof en horizontalisme; vervlakking en onderwaardering van

gegevenheden, die tot nu toe algemeen geldig waren.

Ouderen vragen verwijtend: „Wat brengen jullie, jongeren, ervan terecht?”

Jongeren kaatsen de bal terug en zeggen: „wat heeft de oudere, z.g. christelijke wereld ons anders gebracht dan twee vernietigende wereldoorlogen met de ontredde- ring, die daarbij hoort?”

En de kerk? Wat is er van de kerk terecht gekomen? Wat hebben jullie ons anders nagelaten dan eindeloze scheuringen en telkens weer nieuwe splitsingen en gekrakeel over ditjes en datjes?

Wanneer zal toch eindelijk de tijd aanbreken, dat op het kerkplein van het nieuwe verbond de oudere opa's en oma's weer lopen tussen en met de spelende kinderen?

Wel, deze belofte kan alleen weer in vervulling gaan, als de levende HEER Zelf op het kerkplein wonen gaat.

Dan zal er wel wat opge-ruimd moeten worden!

Ik denk, dat dan heel wat heilige huisjes en eigenwijs- heden moeten stuk breken op het levende Woord van God. Misschien moeten we dan eerst wel heen door de vuur- proef van diktatuur en ge- weld.

Gereformeerde mensen be- keren zich niet zo snel.

Fons Jansen heeft al gezegd: „Het is een christelijk werk, om heidenen te bekeren; maar het is een heidens werk om christenen te bekeren.”

Maar het zal toch wel moe- ten.

Als de levende HEER niet op ons kerkplein woont, zullen ook de opa's en de oma's en de kinderen elkaar niet vin- den.

Gingen we maar eens vurig bidden om Zijn wederkeer!

Want, weet je, opa's en oma's, jullie kleinkinderen zullen misschien de genera- tie zijn, die de wederkomst van Christus meemaken.

En weet je, jongelui, die star- re en konservatieve mensen van de vorige generatie, bid- den wellicht elke avond om de komst van de Heer Jezus! Is dat even wat?

Want alleen in die levende, vurige verwachting van de komst van de Heer, kun je samen op het kerkplein leven en uitzien.

Naar HEM! Bezadigde a.o.w.- ers. Spelende kinderen.

Opa's! Zullen we gaan bid- den om zijn komst? Kinde- ren! Zullen we vragen, of de

HEER weer op ons kerkplein komt wonen?

Doen hoor!! Dan wordt de kerk van het nieuwe verbond bejaardentehuis en speel- plaats tegelijk. En kunnen we de vrede van het ko- ninkrijk hier al laten zien. Al is het nog maar een klein beetje.

W. G. RIETKERK — UTRECHT

Nieuwe levensstijl.....

Samen met het weekblad „De Tijd” heeft de K.R.O. een onderzoek ge- daan naar de kerkelijkheid in Ne- derland. Het resultaat is gepubli- ceerd onder de titel: „Opnieuw: God in Nederland.” (in tijdschrift en boek-vorm). Het onderzoek is verricht door de bureaus Into- mart en Interact en het is socio- logisch bewerkt door prof. W. Goddijn.

In de eerste plaats vind ik dat men zo'n rapport niet moet publiceren onder de titel 'God in Nederland'. Alsof sociologen dat eens even zul- len uitmaken in hoeverre God (nog) in Nederland is...

In de tweede plaats moet je zo'n rapport relativeren, omdat de be- kende enquête-achtige vragen een normaal mens al in verwarring achterlaten als het gaat om het aanleggen van een nieuw zwembad of het gebruik van koffie, hoeveel te meer als het gaat over het ge- loven in God. Als aan ds Telder de vraag gesteld wordt 'geloof u in een leven na de dood' met drie mogelijkheden **ja, neen, of ik weet het niet**, ben ik benieuwd wat hij antwoordt en nog benieuwder wat voor conclusies sociologen uit zijn antwoord trekken. Misschien wel deze, dat hier opnieuw een gese- culariseerd mens betrapt is — ter- wijl naar wij allen weten precies het omgekeerde het geval is. Daar- om: statistieken en enquêtes moe- ten sterk gerelativeerd worden, ze- ker als het gaat over deze vragen. Welke suggesties wekt bijvoorbeeld het op zichzelf wel opvallend ge- geven dat 9 van de 10 Nederlan- ders vinden dat je best gelovig kan zijn zonder naar de kerk te gaan? Toch deze — zoals in Trouw ijlings gedaan wordt —: dat de institutionele vormen van de kerken hun grenzen hebben be- reikt. (Prof. Schillebeeckx). Maar wat voor conclusies zouden wij trekken als de uitslag omgekeerd zou zijn nl. dat 9 van de 10 Ne- derlanders menen dat je **niet** gelo- vig kunt zijn zonder naar de kerk te gaan. Wij zouden zeggen: wij

zijn weer in de Middeleeuwen te- ruggekeerd, waar de kerk heilsin- stituut was dat de genade uitdeel- de... Ook niet zo'n leuke conclu- sie.

Ik zou wel graag leden in mijn ge- meente hebben die voor hun eigen geloof niet echt van „de kerk” af- hankelijk waren. Stuur die negen van de eerste enquête maar naar mij toe dan is het mogelijk om iets te beginnen wat wellicht minder krampachtig is en meer bijbels als daar waar de kerk nog een soort 'heilsinstituut' is...

Wel geeft deze enquête ons een bevestiging van iets wat we allen dagelijks ondervinden en opmer- ken: nl. (zoals het in de kranten staat): „onder de Nederlanders blij- ven kerkelijkheid en traditionele geloofsrechtzinnigheid afnemen.” Ook wanneer ik deze uitspraak re- latieveer (wat is traditionele geloofs- rechtzinnigheid? Stonden in het N.T. de Farizeeën daar niet pal voor...?) geloof ik/ toch dat wij de ogen niet mogen sluiten voor de twee factoren die ik in het vorige artikel in Opbouw noemde (4 okt. citaat van prof. Graafland) nl. de toenemende **uitholling** van het ge- loof en de **verwereldlijking** van de kerk.

Over de **verwereldlijking van de kerk** zou ik de rest van dit artikel iets willen zeggen.

Wij zijn geneigd om bij dit onder- werp direct naar de invloeden van **links** te kijken. Vroeger kwamen bij dit thema onderwerpen aan de orde als 'dansen' of 'naar de bio- scoop gaan'. Ook de mode en de krant waren graadmeters.

Nu ben ik **niet** van mening dat dit vandaag uit de tijd is. Ik erger

mij aan Herman Brood als achter- grondmuziek bij een bezinnings- weekend (tenzij wij ons eens op zijn muziek zouden bezinnen...) Ver- wereldlijking naar links treedt op als wij kritiekloos of onbewust de stijl gaan overnemen van de mens zonder God uit onze tijd. Een zen- deling uit Zuid-Afrika, die na zes jaar werken buiten Nederland voor een verlofperiode terugkwam naar ons land was getroffen door wat hij noemde: „een harde, gewetenloze zelfzuchtige geest” die hij nu veel sterker aantrof dan tevoren. Als gevolg van de welvaarts cultuur, die mensen zelfzuchtig maakt — al- léen maar gericht op wat **ik** ple- zierig vind, wat mij vermaakt, wat mij gemakkelijk maakt, wat mij aanstaat.

Bij die stijl hoort vrije abortus, vrije omgang tussen sexen, bla bla over progressieve onderwerpen, zo- als het milieu terwijl men zelf de ene sigaret na de andere opsteekt, de toename van verloedering en agressie via de t.v.-programma's en de voetbal.

Inderdaad tegenover die verwe- reldlijking naar links is er vandaag een grote behoefte aan een evan- gelische levensstijl — die zal moe- ten uitkomen in fijngevoeligheid en offerbereidheid, zelfbeheersing en gemeenschapszin. Onze gemak- zuchtige welvaarts wereld daagt ons uit tot een levensstijl die de mensen een levende brief van Christus zelf doet zien, niet in zuurpruimerij of afgeknepenheid — maar in echtheid en diepgang — waaraan de vreugde over wat wij mogen genieten niet hoeft te ont- breken, maar die daar bovenuit gekenmerkt wordt door zelfover- gave aan de ander, die arm is, of in de gevangenis zucht of het evan- gelie niet kent. Want het geldt nog steeds ook van onze wereld dat zij in lijden is gedompeld ook al noemt Paulus het in Rom. 8:22 'als in barensnood' d.w.z. wij leven in de verwachting van de geboorte van de nieuwe tijd. Van de stijl die bij dat nieuwe rijk past zullen wij nu al iets moeten voorleven, in de mu- ziek die wij kiezen als achter- grondmuziek (ik bedoel nu niet Bach, je kunt daarvoor tegenwoor- dig ook bij Bob Dylan terecht) in de manier waarop wij onze wel- vaart gebruiken en de stijl van omgang met elkaar of met de zwakken (en niet te vergeten de ongeborenen).

Toch is het niet mijn bedoeling dit keer alléén over deze verwe- reldlijking naar links te schrijven. Juist onder de invloed van het bo- vengenoemde rapport zou ik hier ook eens een keer breder stil wil- len staan bij de verwereldlijking naar **rechts**.

Een van de conclusies van het rap- port was: dat de kerken in ons land drijven op de middengroepen. Dit deed mij denken aan een arti- kel van dr F. A. Schaeffer in „De God, die leeft”, blz. 182 e.v. Het is bij hem dat ik voor het eerst iets zwart op wit gelezen heb over deze

verwereldlijking naar rechts. Het artikel heeft als titel: „Het probleem van de middenstandskerk in de tweede helft van de 20e eeuw”. Eigenlijk is het enige belangrijke van dit korte opstel het feit dat Schaeffer hier uitdrukkelijk het gevaar signaleert van de samensmelting van de kerk met de normen, mentaliteit en gedragvormen van de burgers van de middengroep in onze samenleving. Ik citeer Schoeffers: „Er zijn twee groepen in de maatschappij, waarmee wij langzamerhand het contact dreigen te verliezen — de intellectuelen en de arbeiders. Het probleem dat de kerk voornamelijk uit mensen van de middenklasse bestaat, een burgerlijke groep (in de goede en de slechte zin van het woord), wordt

om deze redenen urgent, ook al omdat we een groot aantal van onze eigen jongeren verliezen, daar deze thuis of in de kerk niet langer het burgerlijke kunnen aanvaarden.” (blz. 182). Als in de kerk middelmatigheid de overhand krijgt of zelfs als christelijk gesanctioneerd wordt dan zitten we fout. Het is de zonde van de gemeente van Laodicea waarvan Jezus zegt dat ze lauw is — „daarom dan omdat ge noch warm zijt, noch koud zal ik u uit mijn mond spuwen.” (Openbaring 3 :16). Over deze verwereldlijking naar rechts en de nieuwe levensstijl die tegenover deze verwereldlijking noodzakelijk is wil ik het volgende artikel schrijven.

H. LANGERAK — UTRECHT

Amen, Heer Jezus, kom haastig

Het is precies 25 jaar geleden dat van Okke Jager de dichtbundel uitkwam: „Worden als een kind.”

De dichter, toen 26 jaar, wat in die tijd erg jong was om een dichtbundel uitgegeven te krijgen, genoot op slag een grote bekendheid. Binnen 3 jaar was de 20ste druk van de pers.

Uit die bundel heeft, naar ik dacht, het gedicht „Kom haastig” wel de meeste aandacht getrokken.

Kom haastig

„Kom haastig, Jezus!” bidt de predikant.
„Ja, Amen” zegt de boer, „wil spoedig komen!
Maar na de oogst, want van mijn nieuw stuk land
Heb ik nog nooit de opbrengst waargenomen.”

„Ja, Amen” zegt Mevrouw, „maar mag ik voor
De bontjas die ik gisteren zag hangen
Eerst sparen en hem aandoen, als het Koor
Een avond geeft in Christ'lijke Belangen?”

„Ja, Amen” zegt het kind, „maar nu nog niet,
Ik moet nog met vakantie naar de bossen
Maar ik zal zwaaien, zodat U het ziet
Als U ons onder schooltijd komt verlossen.”

„Kom haastig, Jezus!” bidt de predikant.
„Maar mag ik eerst die nieuwe lezing lezen,
Die ik gemaakt heb voor het Jeugdverband
over „Gij zult het pas verstaan na dezen”?”

De bedden komen in de hemel aan.
De cherubijnen zwijgen, die ze brachten.
En Jezus vraagt: „Kan Ik vandaag al gaan?”
Zijn Vader zucht: „Ge moet nog even wachten.”

Het is een gedicht dat weinig verklaring nodig heeft. Elk gelovig mens kent deze tweestrijd. In een periode dat je net met iets bezig bent waar je veel van verwacht, als je heel verlangend uitzielt naar een blij gebeuren, mag het best nog even duren vóór de bazuinen klinken, aan de hemel, links en rechts.

De dichter Guillaume van der Graft heeft dat, op zijn manier ook verwoord.

Jeruzalem

Ofschoon 'k verlang zoals betaamt
naar 't hemelse Jeruzalem,
is er in mij een tweede stem
die zegt, baloorig, onbeschaamd:
Liever dan transparant kristal
de grauwe zee en aan de wal
liever een huis, verweerd en smal
en oud, dan straten van fijn goud
in 't hemels Jeruzalem.
Wie zegt, dat dáár een engel woont
die haar beminde trekken toont,
haar oogopslag heeft en haar stem?

De beginregel is al typerend voor deze woordkunstenaar. „Ofschoon 'k verlang zoals betaamt”. Verlangen is een spontane reactie. Dus kun je dat nooit omdat het hoort. Maar de dichter zegt het met opzet zo, om het door de ironie die er uit klinkt, des te sterker te typeren. Want het is dan toch maar waar dat het uitgesproken verlangen lang niet altijd wordt gedragen door een oprecht verlangen.

De dichter is heel gelukkig met z'n vrouw en daarvoor wil hij niets ruilen. Liever een armoedig huis, dan te wonen in een straat van goud.

Liever wat vervuild zeewater dan de kristalheldere zee, als hij daarvoor de liefste moet missen.

Nietwaar, wie geeft hem de garantie dat daar een engel woont, die haar beminde trekken toont, haar oogopslag heeft en haar stem, in 't hemelse Jeruzalem?

't Is uitermate oprecht en, dat moet ik opmerken, prachtig gezegd.

En toch...

Om nog een gedicht aan te halen dat over deze tweestrijd gaat, het volgende:

Maar morgen ?

Als nu de Heer eens kwam,
Hij zou me op de uitkijk vinden
met de hand der verwachting
boven de ogen van m'n geloof,
met een welkom op de lippen,
een ziel als een open baai.
Hij zou zo kunnen plaatsnemen
aan het hoofd van de tafel,
de zegen spreken en het brood
en de wijn aan Zijn bruid reiken...
ja, nú,
maar morgen in de tram?

Bij Hans Bouman, de maker van dit gedicht, is er de twijfel aan de voortduur van zijn oprechte verlangen. Zeker, toen hij het de Heer zei meende hij het. Helemaal. Maar toch, zal het morgen, als hij aan 't werk gaat nog zo zijn?

En toch...

Als je nu eens niet let op jezelf, op je geluk of je verwachtingen, maar op het ontstellend verdriet in deze wereld. Het verdriet om je heen en het leed ver weg. Dan kan het toch niet anders of je bidt oprecht om de Verlosser.

Willem de Mérode deed het al, vóór Dachau, als volgt:

Veni Creator

Verlosser kom! de wereld wacht!
Die struikelen en dolen,
Heel dit wanhopige geslacht
Heeft zich aan U bevolen.
Blinden gaan tastend naar U uit,
En luistren scherp op elk geluid.
De doove speurt alom
Of hij U ziet genaken!
Heer, Doe de heemlen flakkeren en blaken!
Kom!

D. W. L. MILO — DALMALLY

Van wie is dat wild eigenlijk?

In en vorig artikel vertelde ik, dat ik eens een schot loste op een konijntje en dat ik deswege „moordenaar” werd gescholden. De vraag rijst: is het schot op een konijn legaal of is het moord? En meteen komt de tweede vraag in het zicht: van wie is dat wild eigenlijk?

Laten we beginnen met wat voor handen ligt, de wet op het jagen in Nederland. Die wet verleent het genot van de jacht aan mensen, die aan bepaalde voorwaarden voldoen. Tot die voorwaarden behoren met name: het bezitten van een jaarlijkse jachtacte, het bezit van jachtrecht op ten minste veertig hectare gehuurde of eigen grond per jager en het zich houden aan de wettelijke termijnen. Voor de jacht op konijnen, voorheen tot schadelijk wild gerekend, nu tot „ander wild” verklaard, geldt geen tijdsbeperking; daarom legt de jager zichzelf aan banden van „weidelijkheid”, jachtfatsoen; hij spaart de konijnen in de barre tijd en in de tijd, dat er jongen worden gevoed.

Aangezien ik bij het gewraakte schot in het bezit was van een jachtacte, het jachtrecht op de betrokken grond had verworven en de jacht buiten de „schoontijd” viel, was het schot op een konijntje geheel legaal, immers overeenkomstig de gegeven jachtwet. Het woord „moordenaar” — hoe begrijpelijk ook in de mond van onnadenkende mensen, die vooral de publiciteitsmedia en de natuurbeschermingsmode napraten — was dus ten onrechte.

Daarmee zijn we toe aan de hamvraag: van wie is dat wild eigenlijk? Ook die vraag willen we voorlopig aan de gangbare wetten toetsen; daarna komen we wel tot de achtergronden.

De jachtwet laat het eigendomsrecht van het in ons land levende wild fraai in het duister liggen. In sommige gevallen schijnt de grondeigenaar iets te mogen zeggen; soms te moeten zeggen. In andere gevallen schijnt alleen de overheid erover te mogen beschikken. In geval het wild zich op omrasterd gebied bevindt gaat de jurisprudentie er van uit, dat het wild eigendom van de grondeigenaar is. In dat geval is dan ook stropen niet mogelijk — wel „diefstal” van wild. (Wat het risico van illegaal jagen alleen verhoogt.) In dat geval ook is schade, bijvoorbeeld wegens botsing met overstekend wild, te verhalen op de eigenaar van grond en wild.

Bij arrest van de Hoge Raad (maar dat is al haast 40 jaar oud) werd het wild „res nullius” verklaard; dat betekent het is van niemand. Dat is een moeilijke term, die dan ook vaak misverstaan wordt. Nog kort geleden schreef iemand in het periodiek van de Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels, dat „res nullius” eveneens kan betekenen: het wild is van ons allemaal. Of ook: het wild is zijn eigen eigendom. Beide conclusies zijn in strijd met de woorden „res nullius”. Wanneer het wild van niemand is betekent dat, dat het ook werkelijk van niemand is. Dus ook niet van ons allemaal. Ook niet van zichzelf.

Daarmee is de kous zeker niet af. Want de overheid verleent aan zo'n zestigduizend mensen de wettelijke mogelijkheid, dus het recht, om dat wild op legale wijze te bemachtigen. En op het moment, dat een jager het wild op legale wijze heeft bemachtigd, wordt het zijn wettig eigendom. Die jager kan nu eigendomsrechten doen gelden; neemt men hem zijn wild af dan is dat strafbare diefstal.

Wat wild binnen raster betreft: die is reeds 's jagers eigendom. Hij mag het ter plaatse en buiten de jachttermijnen schieten. Wie bijvoorbeeld een aantal damherten rondom zijn huis binnen raster houdt, kan naar eigen oordeel een willekeurig stuk doden, slachten en invriezen. Maar niet buiten zijn grond vervoeren zonder vervoersbewijs. En zo lang hij zich aan de regels van het jachtfatsoen houdt is hij geen moordenaar. Integendeel: wie dat woord gebruikt komt voor de kadi.

—o—

Dat alles lag tot nu toe een beetje in de sfeer van de wettelijkheid. Maar er is natuurlijk veel meer over te zeggen voor mensen, die in hun handel en wandel met de wetten van God rekenen. Want al is Gods Woord geen wet- of handboek — het geeft terdege aan wat kan en niet kan.

In het eerste bijbelhoofdstuk lezen we al, dat God de mens het recht verleende te heersen over vissen, vogels en vee¹⁾. Zelfs de opdracht om te heersen²⁾. In het derde hoofdstuk wordt al gesproken van dierenvellen; dieren werden gedood en benut³⁾. Zonder dat van moord sprake is. Van Abel (zijn naam betekent iets als „zacht”) staat geschreven dat hij schaapherder werd, die vee doodde⁴⁾ — en God was van zijn vleesoffer gediend. Wat zou het verschil zijn tussen vee en wild? Laten we zeggen: vee is gevangen en getemd wild. Goed? Even later gaf God de mens uitdrukkelijk het recht om alles wat leeft, vissen, vogels, zoogdieren, tot spijs te gebruiken⁵⁾. Voorzover een beperking tussen rein en onrein gedierte werd gemaakt, schijnt dat onderscheid later te zijn opgeheven⁶⁾. Hoewel dit onderscheid meer bevat dan de les om naar reinheid te streven.

De bijbel gaf trouwens al eerder beperkingen. Bijvoorbeeld om bij het rapen van eieren de moeder, wanneer die op het nest bleef zitten, vrij te

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

Geef Mij uw hart

Vandaag is dat nog zo. Wie b.v. Christus verwacht en de belofte van zijn komst serieus neemt, kijkt heel anders tegen de gebeurtenissen in deze wereld aan, dan degene die dat niet doet. Niet de feiten bepalen iemands geloof en visie, maar iemands geloof bepaalt zijn interpretatie van de feiten. Het gaat altijd om de vraag: wat geloof je? Wat is de positiekeuze van je hart? Die is beslissend.

Zo was het ook in Egypte. De Judeeërs hadden nooit hun hart aan Jahweh gewonnen gegeven. Ze waren in hun hart altijd aan de afgoderij blijven hangen. En omdat hun hart niet restloos wilde buigen voor Jahweh, sprak de verwoesting van Jeruzalem voor hen een heel andere taal dan voor Jeremia. Omdat ze hun heil maar vanaf welk uitgangspunt je hebt, van iemand anders verwachten dan van Jahweh, hadden ze helemaal niets geleerd van Gods oordelen en waren ze er niet door tot inkeer gekomen. Ze werden er integendeel juist door gestijfd in hun afval.

Dat is griezelig. Waar geen bekering komt en waar men het hart niet wil openen voor Christus, daar komt pro-

gressie in de afval. Daar komt een verhardingsproces. De oordelen van de HERE over Jeruzalem en Juda waren een uiterste middel om het volk wakker te schudden, om het tot bezinning en bekering te brengen. Maar omdat ze dat niet wilden, raakten ze er alleen nog maar verder door bij God vandaan.

Daarom is en blijft voor ons de beslissende vraag: wie en wat beheerst ons hart? Staat het helemaal, restloos, open voor Christus en zijn Woord? Willen we met heel ons hart naar Hem luisteren? Of zijn er andere dingen die ons hart in beslag nemen, waar we ons heil van verwachten en waar we meer gewicht aan toekennen dan aan Gods Woord? Dat beslist over onze toekomst. De keuze van de Joden in Egypte leidde naar hun ondergang. Wie die keuze doet, begaat een groot kwaad tegen zijn eigen leven. Maar wie voor Christus kiest en voor zijn Woord, kiest het leven.

Besluit

Hiermee eindigt de geschiedenis van Jeremia. We hebben geprobeerd zijn profetieën te lezen tegen de achter-

hulp bij bijbelstudie

grond van zijn tijd en van daaruit te zien wat ze ons vandaag nog te zeggen hebben.

Wat er verder met Jeremia gebeurde, is niet met zekerheid bekend. Volgens de traditie is hij in Egypte door zijn volksgenoten gestenigd. In hoeverre die traditie betrouwbaar is, valt niet te zeggen. In ieder geval is Jeremia gestorven op vreemde bodem.

Profeet van Jahweh zijn is geen sine cure. Jeremia heeft geen gemakkelijk leven gehad. Meer dan eens werd hij gebracht waar hij niet wilde (vgl. Joh. 21:18). Hij zou het gemakkelijker gehad hebben, als hij zich wat had aangepast aan zijn hoorders. Maar dan zou hij geen profeet van Jahweh meer geweest zijn. In Jeremia worstelt de HERE om het behoud en de bekering van zijn volk. Toen en nu nog.

JEREMIA

Feiten zijn stom (vervolg)

De verwoesting van Jeruzalem en al die andere rampen hadden hun dus wel iets te zeggen. Maar zij beluisterden er precies het tegenovergestelde in van wat er in werkelijkheid mee gezegd werd. En hun redenering klonk bepaald redelijk en aannemelijk. Het klonk helemaal niet zo gek. We vinden hier een duidelijk voorbeeld van het gegeven dat gebeurtenissen op zichzelf stom zijn. Feiten op zichzelf spreken geen ondubbelzinnige taal. Ze kunnen verschillend geïnterpreteerd worden. Het hangt er iemands uitgangspunt bepaald zijn kijk op feiten en gebeurtenissen. Voor wie buigt voor Gods Woord, spreken de puinhopen van Jeruzalem een heel andere taal dan voor hen die dat Woord naast zich neerleggen.

laten ⁷⁾). De natuurlijke drang van de vogel, om in zijn nageslacht voort te leven, mocht niet worden misbruikt. Dat zou wijzen op verspilling van God's schepping. Het overdadig slachten en eten van Israël ⁸⁾ in de woestijn is het volk Gods dan ook duur komen te staan.

Wanneer de Heere het gebruiksrecht van wild aan mensen verleende, is het zonneklaar dat Hij in feite de eigenaar is. De Heere God zei dan ook: van Mij is het gedierte in het woud, de beesten op duizend bergen, het gevogelte en het wild ⁹⁾. Zoals van Hem het zilver en het goud is ¹⁰⁾, zo is ook alle levend wild en vee Gods eigendom. Dat blijkt vooral, wanneer de mens door God gezegend is met „veel vee”, een kapitaal bezit. Van Nineveh staat aan het slot van het boek Jona geschreven: 120.000 kinderen en veel vee. Het vee is in de bijbel een factor, die de Heere meetelt. Als het volk in nood is zucht het vee ¹¹⁾. De Heere heeft gemaakt: de aarde, de mens en het vee en Hij geeft ze aan wie Hij wil ¹²⁾. Dat „vele vee is met zilver en goud en have het kapitaal van Israël ¹³⁾ geweest. Job was gezegend met veel vee, onder meer met 7000 schapen ¹⁴⁾. Koning Uzria had eveneens veel vee ¹⁵⁾. David had oversten over zijn have en zijn vee ¹⁶⁾ en koning Salomo, die veel wijsheid optekende, schreef hoofdstukken over bosbouw, landbouw en veeteelt ¹⁷⁾, als ook over ongetemd wild.

Wie de bijbel kent trof in het voorgaande weinig nieuws aan. Toch is de vraag naar het eigendomsrecht van dieren altijd door mensen gesteld. Pascal gaf een wijze overweging, sprekende over het mijn en dijn: „die hond is van mij, zeiden arme kinderen, en die plaats in de zon is van mij”. „Ziedaar”, vervolgde hij, „het begin en het beeld van het wederrechtelijk in bezit nemen van de gehele wereld” ¹⁸⁾. Maar Pascal kende de bijbel dan ook voortreffelijk. Hij wilde blijkbaar zeggen: de mens, die vergeet wie rechtens eigenaar van hemel en aard is, misbruikt de schepping, zonder naar de Schepper te zien.

—o—

Wanneer vast staat dat God zichzelf eigenaar van alle geschapen leven verklaart, kan slechts de overheid, als zijn dienaar, nadere regels geven. Dat doet de overheid ten aanzien van ongetemd wild door middel van de jachtwet. Zij erkent dat het wild „res nullius” is: zonder Gods naam te noemen erkent zij dat geen mens eigenmachtig rechten kan doen gelden. Met inachtneming van de belangen van land- en bosbouw en optredend als een goede rentmeester verleent zij aan jagers met mate het recht van jagen. En wie zich houdt aan deze regels en het geschoten wild dankbaar als een goede aanvulling van onze eiwitvoorraad gebruikt, kan bepaald niet als moordenaar worden beschouwd. Ook al beleeft hij met volle teugen het genot van de jacht.

En laten we terloops nog even vaststellen, dat de Nederlandse overheid in haar faunabeheer voortreffelijk werk heeft verricht. Wie de opbouw in de jachtwetten van 1924, 1954 en 1977 waarneemt, ziet, dat wij bij de E.E.G.-besprekingen ter verkrijging van een internationaal jachtrecht er voorbeeldig bij staan. In ons overbevolkte land is dan ook een hoeveelheid wild en en verscheidenheid aan wild, voor buitenstaanders onbegrijpelijk. ¹⁹⁾ Terwijl toch jaarlijks een zeker deel wordt geoogst, gaat het totale bestand niet achteruit. Het reewild, om een voorbeeld te noemen, heeft zich in de laatste 30 jaar tot al onze provincies uitgebreid en is van twaalfduizend tot over de honderdduizend stuks opgelopen. Dit is vooral te danken aan de verzorging, bewaking en bijvoeding — zaken, waarvoor wel de jager inspringt, maar waarvoor de gemiddelde natuurbeschermer zijn beurs niet trekt; behoudens voor de vogeltjes in de winter.

Die gemiddelde natuurbeschermer overigens, die zich als eigenaar van het wild zou willen opwerpen. In het algemeen is hij slechts theoretisch „beschermer”; in werkelijkheid is hij uit op het waarnemen van wild en vogels, waarbij hij zijn objecten geducht verontrust. Het edelhart krijgt in de zomernachten vrijwel geen gelegenheid voor azen en herkauwen. De „natuurbeschermer” consumeert, zonder daar iets tegenover te stellen dan woorden. Hij doet een beroep op overheidsmiddelen en maatregelen, slechts op grond van zijn belastingplicht. Hij wenst levens te kunnen verdedigen, zonder iets aan die verdediging bij te dragen. Zo blijft hij bij woorden, lippendienst.

Met dat laatste woord is de moderne afgoderij getekend. Heel velen, die vandaag in „de natuur” geïnteresseerd zijn, beschouwen deze natuur als hun privé, althans ons gemeenschappelijk eigendom, waarin de meeste stemmen kunnen beslissen. Omdat „de natuur” — het onaangetaste, vrije leven — als eigendom wordt gekoesterd, wordt de Eigenaar van alle goeds onteerd. Of zoals Blaise Pascal het zei: hier is een wederrechtelijk in bezit nemen van de gehele wereld.

1) Gen. 1:26 — 2) id. 1:28 — 3) id. 3:2 — 4) id. 4:4 — 5) id. 9:3 — 6) Hdl. 10:13 — 7) Deut. 22:6, 7 — 8) Num. 11 — 9) Ps. 50:10, 11 — 10) Hagg. 2:9 — 11) Joël 1:18 — 12) Jer. 27:5 — 13) Ez. 38:11, 12 — 14) Job 1:3 — 15) 2 Kron. 26:10 — 16) 1 Kron. 28:1 — 17) 1 Kon. 4:33 — 18) Pascal, Pensées nr. 295.

pastorale notities

Nu moet ik opnieuw een preek maken over Zondag 1. De hoeveelste wordt het? Misschien wel de twintigste. Er is iemand die me vraagt: „Is dat niet moeilijk, om steeds maar weer preken te maken over die catechismus? Kun je niet een oud paardje van stal halen en dat nog eens laten opdra-ven?” Maar in mijn geval gaat het niet. Mijn preken van de eerste vier jaar nam ik in een kistje mee naar Borneo. De inboedel was echter zó lang onderweg, dat bij aankomst de vier jaargangen preken uit Waardhuizen opgevreten bleken te zijn door honderden witte maden. Die althans hebben er veel aan gehad, dacht ik. Sindsdien heb ik niet de gewoonte om mijn preken te bewaren. Er liggen maar een stuk of honderd in een laatje, en daar zijn nauwelijks cate-

chismuspreken bij. Ik kan ze dus ook niet doen uitgeven. Vroeger werd dat nogal eens gedaan. Soms „Met Portret”. Die preken over de catechismus heetten dan „leerredenen” en om dat woord was het mij nu eigenlijk te doen. Welke gemeente in onze tijd zou nog naar een leerrede willen luisteren? Men verzint van alles en nog wat om de tweede dienst op de zondag aantrekkelijker te maken. Er zijn werkgroepen die de preek voorbereiden, er is gelegenheid tot het stellen van vragen of discussie en nog andere attracties. Het helpt niet. De mensen willen wel een opwekkend woord, een stimulerend lied of een nieuwe gedachte, maar geen betoog dat wat dieper graaft dan een vlotte „info”. En zeker geen „onderwijzing in de Christelijke leer”. We hadden vroeger een bedezang voor de predikatie. Dan zong daarin de gemeente dat zij bereid was om uit des dienaars mond te horen uit het heilverbond en zij bad met dat lied om gegrond te mogen worden op de leer. Je hebt ze nog wel, de gemeenten die een leerrede verwerken kunnen, maar ze worden zeldzaam.

A. H. Algra, Sliedrecht

Karel v. d. Toorn — Baarn

Leven op kosten van de ander

N.a.v. „Een vlucht regenwulpen” van Maarten 't Hart

Het mag als een uitzondering worden beschouwd wanneer een nederlandse roman die met kop en schouders uitsteekt boven die boeken die enkel tegemoetkomen aan de wensen van een doorsnee lezerspubliek, toch een kassucces blijkt. Tot die kleine, bevoorrechte groep behoort de roman „Een vlucht regenwulpen” van de schrijver/etholoog Maarten 't Hart. Binnen één jaar heeft dit boek al 19 drukken mogen beleven, wat zeker niet gering mag worden genoemd. Terecht heeft dit werk al vele pennen in beweging gebracht. In de literaire kronieken van de vaderlandse pers heeft men daarover heel verschillend, vaak tegenstrijdige stemmen kunnen beluisteren, beschouwingen waarvan Hervormd Nederland onlangs een aardige bloemlezing gaf.

Vanwaar deze grote belangstelling? Laten we allereerst opmerken dat de interesse voor Maarten 't Hart vooral uit een bepaalde hoek komt: zij die zich op de drempel van de kerk bevinden, de drempel bij de uitgang wel te verstaan. Gelovigen die voor alle twijfel en kritiek hermetisch afgesloten zijn zullen zich hoogstens ergeren aan dit verhaal (waaruit blijkt dat hun immuniteit wellicht toch niet zo waterdicht is...). aan ongelovigen die altijd doof zijn geweest voor andere stemmen zal de centrale problematiek van dit boek vreemd blijven.

„Een vlucht regenwulpen” is namelijk een afscheidsverhaal, een beschrijving van een oneindig pijnlijke breuk die niet meer te helen lijkt. Datgene wat de schrijver houvast gaf in het leven is hij verloren: zijn moeder van wie hij zielsveel heeft gehouden, en het christelijk geloof, dat onlosmakelijk met haar verbonden scheen te zijn. Met de één is ook het ander heengegaan. Met dit onderscheid dan misschien dat Maarten 't Hart de dood van zijn moeder, die aan keelkanker sterft, ervaart als een wrede willekeur van de hemel die hem het hart breekt, terwijl hij het geloof vrijwillig, zij het niet zonder strijd, prijsgeeft.

Zo staat de dood van de moeder in het middelpunt van dit boek. Daarop wijst ook de titel: „Ze is gestorven op het moment dat de regenwulpen overkwamen en die gedachte troost me; vreemd genoeg”, zegt Maarten,

terugziend op het heengaan van zijn moeder. (p. 82). Dat hij in die gedachte troost vindt is een teken van zijn liefde voor de levende natuur. Al van jongsaf aan heeft Maarten, enig kind dat met zijn klasgenootjes nooit echt bevriend raakte, de voorkeur gegeven aan de welige fauna en flora van zijn waterrijke omgeving. Deze aandacht en eerbied voor de natuur komt op een goede, ontroerende wijze uit de verf. Die liefde blijft, ondanks het schudden van de fundamenten van zijn leven. Als de vraag hem bekruipt waarom nog verder te leven, is „wulpen” één uit het rijtje opgesomde redenen (p. 167).

Gebiologeerd als hij is door de planten- en dierenwereld, eist die toch niet zijn gehele aandacht op. De veelvormige schoonheid van de natuur moet Maarten's liefde delen met een ander schepsel: Martha. Zij is het meisje dat op Maarten's hele gevoelsleven haar stempel zet, zonder daarop uit te zijn. Vanwaar die duizelingwekkende betovering, die overweldigende roep die van haar tot Maarten uitgaat? Het blijft hem een raadsel. Zou het hem zitten in de glimlach, waarin zijn moeder en Martha zo op elkaar lijken? (p. 99). Deze onvervulde jeugdliefde van Maarten blijft hem zijn verdere leven vergezellen, als een schim die vervliegt zodra hij haar aan wil raken.

De teleurstelling om deze onbereikbare liefde en het verdriet om het heengaan van zijn moeder zijn de genadeslagen voor het toch al wankelende geloof van Maarten. Als God de beste mens die hij kent slaat met keelkanker en de hevige pijn om de kloof tussen Martha en hem enkel weet te verzachten met een Blijde Boodschap die in alle talen zwijgt over zijn schrijnend verlangen, dan is die God het niet waard geloofd te worden. Deze gebeurtenissen versterken zijn langzaam gegroeide afwijzing van het christelijk geloof en lijken die te verzegelen. Als Maarten op een avond rond een kerk dwaalt, daar een meisje ontmoet dat hem een paar maal vriendelijk toelacht, dan toch besluit naar binnen te gaan om verhalen aan te horen over de onwrikbare zekerheid des geloofs, terwijl hij „meer gehad zou hebben aan één enkel moment van twijfel dan aan die afschuwelijke zekerheid” (p. 130), weet hij daar, in de kerk, niet langer thuis te horen.

Maar keert hij zich zo tegen de God der vaders of neemt hij zo wraak op een verwrongen godsbeeld dat de traditie der vaders hem overgeleverd heeft? Ik ontkom niet aan de indruk dat Maarten zo afstand doet van een benauwend mengsel waarin het goede zaad der ware godskennis dreigt te verstikken in het onkruid van tyrannieke ouderlingen en een vader voor wie al het vreemde zonde is. Men heeft soms opgemerkt dat de manier waarop Maarten 't Hart zijn kerkelijke achtergrond weergeeft meer weg heeft van een karikatuur dan van een waarachtig doorvoelde beschrijving. Hoewel de schrijver met een wrange humor zich verdedigt tegen zijn verleden en zo niet aan het gevaar van vertekening ontkomt, is het misschien juist te zeggen dat hij zich afzet tegen een karikatuur van het christelijk geloof. Zodat we de neiging hebben ons af te vragen: kan je het de man kwalijk nemen?

De valsheid van het christendom dat Maarten vaarwel zegt, kenmerkt ook zijn afscheid. Want dit afscheid is geen voldongen afscheid, maar vermomde rebellie. Waarheen hij zich ook wendt of keert, steeds staat hij tegenover God. Een God die hij in zijn ongeloof verwijtend toeroept (p. 164), stamelend aanroept („Libera me, Domine”, p. 135) en wiens bestaan de patronen van zijn denken aanreikt. Van die God komt hij niet los; ondanks het besluit dat hem niets meer rest „dan krampachtig proberen het geloof te verliezen” (p. 130), erkent hij later, in verrukking over de majesteit van de Zwitserse alpen, dat ongeloof bij hem „in feite nooit aanwezig is geweest” (p. 176). Zijn denkwereld draagt het watermerk van het christelijk geloof, ondanks hemzelf. „Zonde” (p. 166), maar ook ontzag voor God's schepping blijven noties die zijn denken bepalen.

Hierin schuilt het paradoxale en wellicht boeiendste gegeven van deze roman. Dit is een vals afscheid. Maarten's godsverloochening wordt gelogenstraft door zijn blijvende afhankelijkheid van het christelijke wereldbeeld: dat van zonde en genade, van vrese Gods en eerbied voor de medemens. De schuchtere, beschroomde eerbied voor de naaste (vgl. pp. 86-7) en het ontzag voor de natuur (p. 175), deugden die juist bij christenen zo hoog zouden mogen zijn aangeschreven, verlenen zijn wereld haar schoonheid.

De verkoopcijfers van „Een vlucht regenwulpen” geven aan hoezeer deze problematiek vele Nederlanders aanspreekt. Wonderlijk is dat; het gaat hier toch om een autobiografisch, zeer persoonlijk relaas van iemand die anders is dan alle anderen. Doch juist de intimiteit, dit blootleggen van een zielsconflict verheft deze roman tot een afspiegeling van de strijd van duizenden, ja sterker nog, tot een symbool van onze cultuur. In de geschiedenis van Maarten komt de geschiedenis van onze cultuur op ons af.

Men zou kunnen aanstippen dat vele andere boeken, met of zonder opzet, eveneens een registratie vormen van de evolutie van de westerse samenleving. Dat is juist, doch deze roman treft het hart van de omwentelingen die we in het avondland doormaken. Met een revolutionair élan heeft de westerse cultuur de levende God dood verklaart. Desalniettemin spreekt zij in haar denken en doen doorlopend uit dat zij niet buiten die God kan. Hoe zij zich ook inspannt, ze ontkomt er niet aan

voortdurend te refereren aan een goddelijk gezag en goddelijke normen, wil de aardse raaiteit niet wegzinken in het niets. De filosoof Nietzsche heeft dat scherp gevoeld toen hij constateerde dat na de triomfante intocht van het ongeloof dat opgetogen de dood van God verkondigde, de mens maar niet wist hoe zich te ontdoen van God's lijk waarvan de geur de eeuwen bleef infecteren. De huidige cultuur ontkent God's koningschap; toch blijft zij leven op zijn kosten.

Die paradoxale situatie klinkt helder door in het levensverhaal van Maarten. Zoals hij, staat de moderne mens alleen. De naaste blijft onbereikbaar en de hemel is leeg. Hij blijft over als enkeling uit wiens leven de Ander is weggetrokken. En toch, wil hij blijven leven, dan moet hij wel leven op kosten van die Ander.

Wil ik hiermee zeggen dat dit boek dus geplaatst mag worden in de lange stoet van moderne, anti-christelijke publicaties waartegen enkel een heilige toorn gerechtvaardigd is? Integendeel. Die heilige toorn mag van mij wel, zolang zij waarlijk heilig is. Want het schrijnende leed dat uit deze geschiedenis spreekt mag best een goede woede in ons teweeg brengen. Kunnen niet juist christenen deze tragiek in al haar diepte peilen? Als die boosheid dan maar wel het veld ruimt voor een vernieuwde beweging om en open ogen en oren voor de nood van onze naaste. De roman van Maarten 't Hart geeft het hart van onze moderne seculiere wereld weer, maar is tegelijkertijd ook een exponent van de zo persoonlijke pijn die met dit conflict samengaat. Hier past geen veroordeling maar verootmoediging, schepend lijden om het lijden der wereld. Juist omdat de Ander, op wiens kosten elk mens leeft, of dat nu er- of ontkent, ons geen verre vreemde is maar de levende God die zich in Jezus Christus ontfermd heeft over het lijden der wereld.

W. J. VAN DER LINDE — HEERENVEEN

De zin (?) van het Lijden (1)

(Toespraak gehouden op de vrouwencontactdag te Utrecht, zaterdag 1 september)

Confrontatie

Sinds de Tweede Wereldoorlog worden wij geconfronteerd met het lijden op grote schaal. Niet, dat er voordien geen sprake van was. Maar door de moderne communicatiemiddelen wordt het lijden bij ons in de huiskamer gebracht. Terwijl wij aan een welvoorzienende tafel zitten, kijken vanaf het beeldscherm de holle ogen van een uitgehongerd India's kind ons aan. De camera's blijven rusten op een stel barakken, waar leprozen in ondergebracht zijn. We zien in wrakke bootjes angstige vrouwen, die beschermend hun armen geslagen houden om hun verdwaasd uitzieende kinderen, temidden van oorlogsbotsen die hen dreigend de zee weer opjagen. We kijken verslagen in inrichtingen, zoals ze in Ermelo staan — op de Veluwe — en in Beesterzwaag — in Friesland. We horen stompers, die een taal spreken die niemand dan God verstaat. En we zien gebrekkige kinderen met beenstompjes in rolwagentjes. Kijken wij wel? Kunnen wij nog wel kijken? Soms brengen we dat niet meer op. Niet omdat we onverschilliger geworden zijn, maar omdat het ons te veel wordt. We kunnen het lijden niet meer verwerken...

En toch komt telkens weer de vraag op:

Waar komt het lijden vandaan?

Willen wij iets van het lijden en de zin ervan verstaan, dan moeten wij beginnen tegen onszelf te zeggen: Denk erom, je bent maar een nietig schepsel, met een klein schepselenverstand, dat bovendien nog verminkt is door de zonde. Wij mogen niet als kleine rechters God voor de rechterstoel dagen en zeggen: „Verklaart U eens, hoe bent U er zo toe gekomen...” Laten wij bij voorbaat onze plaats kennen. En dan wil de Bijbel ons bepaalde gegevens aanreiken, waar wij verder mee kunnen komen.

Van God

In Klaagl. 3 is een man aan 't woord die, zoals hij 't zelf zegt: „ellende gezien heeft”. De Here God heeft Jeruzalem doen lijden. Daar is geen twijfel over mogelijk dat God dit gedaan heeft. Moet U maar eens horen. „Hij heeft mijn vlees en mijn huid doen wegteren, mijn beenderen gebroken. Hij heeft vergif tegen mij opgehoopt”, vs. 4, 5.

„Zelfs al schreeuw ik om hulp, luistert Hij niet eens. Integendeel: Hij is mij een loerende beer. Hij laat mij geen uitweg, Hij vernietigt mij...”, vss. 8-11. „Hij laat mij

de tanden op kiezel stukbijten", vs. 16.

Dit is een stukje oorlogsellende. De man die hier aan het woord is, is zó geschokt, dat hij het niet meer kan verwerken. Hij is hopeloos vast komen te zitten met de omstandigheden, met zichzelf, ja met God zelf. „Zal ik U eens zeggen wie God voor me is? Een loerende beer, die mij verscheuren wil; een boogschutter, die zijn pijlen op mij afschiet, vs. 12. Mijn kracht is weg, mijn hoop op de Here vervlogen", vs. 18.

Kijk, dat bittere, dat opwelt uit een diep geslagen hart, begrijp ik. Dat is logisch. Zo echt menselijk. Maar ineens komt daar die knik — vs. 24: „Mijn ziel zegt: Mijn deel is de Here!" Daar begrijp ik niets van met mijn verstand. Er zijn mensen die de godsdienst nog aanhouden, zolang God het hun goed geeft. Maar, als God een loerende beer, een dodende boogschutter wordt, dan laten ze God los. Veel mensen zijn in de oorlog God voorgoed kwijtgeraakt: „Is me dat een God die zulke dingen toelaat?"

Als de man van Klaagliederen zegt: „Mijn deel is de Here", dan is dat niet een goedkoop woord, een uit het hoofd geleerd lesje. Daar kleeft bloed aan. Toen hij zulke vreselijke dingen van God zei, heeft de Heilige Geest zacht de hand op zijn mond gelegd en hem voortdurend in gefluisterd: „Hoop op God. Sla 't oog naar boven! Al slaat God u ook op uw gezicht". En toen — eindelijk, hoe lang zou dat geduurd hebben? — kwam het er uit, dat machtige woord: „De Here is mijn deel". „Daarom zal ik op Hem hopen". Zoals een kind, dat van zijn moeder een tik voor de broek krijgt, tenslotte heel dicht naar z'n moeder toeschuift, zich op haar schoot nestelt en z'n gezicht in haar hals verstopt (waar moet het kind ook anders heen?), zo vliegt deze man in de armen van God. Deze man erkent ook: De Here heeft ons niet zó maar geslagen. „Wij hebben overtreden en zijn weerspanning geweest", zegt vs. 42. „Wat klaagt dan een mens in zijn leven; ieder klage over zijn zonde", vs. 39. God kastijdt een ieder die Hij liefheeft; naar bastaards kijk je niet om. Wees er blij om, zegt C. S. Lewis in „Gods megofoon", dat wij een Vader in de hemel hebben en geen goeie oude heer, een Opa in de hemel, die graag ziet dat het jonge goedje zich vermaakt, zodat men aan het eind van elke dag met een gerust hart kan zeggen: Ze hebben het allemaal weer prettig gehad. God slaat. Maar niet met plezier. Hij is geen sadist. Gaat u maar bij uzelf na: Als u uw kind een pak voor de broek geeft, doet u het met tranen in de ogen en bij elke klap hebt u het gevoel: Ik sla mezelf! Zó is God. Luther heeft eens gezegd: God heelt met Zijn rechterhand, maar Hij slaat met Zijn linkerhand. Dat gaat Hem

niet zo goed af. Hij doet het liever niet...

Van de duivel

Maar de duivel dan — speelt de duivel geen enkele rol in het lijden? „Ga je gang maar", zegt de Here tegen de satan. „Pak Job maar aan". Want de satan had gezegd: Maak Job maar eens zo arm als een luis. Wedden, dat hij U vaarwel zegt en dat er geen spaan overblijft van z'n vreemheid! U weet hoe het gegaan is: Zijn koeien weg en z'n knechten, z'n kamelen en schapen. Z'n kinderen zelfs. En tenslotte komt daar die vreselijke ziekte ook nog bij. Kijk, hier is de duivel aan het werk. Ja, dat is waar. Maar Job ziet meer, ziet dieper — Hij ziet de Here God daarachter, die alle dingen leidt en beschikt. „De Here heeft gegeven, de Here heeft genomen: de naam des Heren zij geloofd!"

Als de Here nu zó machtig is, had Hij dan niet... Had Hij dan niet het lijden van Job kunnen keren? Die vraag komt straks weer terug. Maar eerst zeggen we: De duivel heeft ook de hand in het lijden. Dat blijkt ook op andere plaatsen in de Bijbel.

Jezus bestraft de koorts van Petrus' schoonmoeder, Hij bestraft de storm op zee, Hij werd verbolgen bij Lazarus' graf. Net alsof Hij achter de koorts en de storm en de dood een persoon ziet. Dat is ook zo. Hij ziet achter die ellende de satan. De mensenmoordeenaar van de beginne. Kan hij dan nog zo verwoestend bezig zijn, zo'n spoor van vernieling trekken door het leven? Ja, omdat hij nog zo'n macht heeft. Ook al is hij overwonnen op Golgotha. Maar die overwinning is nog aangevochten. Toen een student eens vlot zat te redeneren over het leven en hoe alles in mekaar zit, onderbrak de professor hem en zei: Ja, ja, u gelooft in God; 't wordt tijd dat u ook aan het bestaan van de duivel gaat geloven!

Het beeld van de geallieerde invasie in Normandië is erg afgezaagd, maar nog altijd bruikbaar. De Duitsers hebben toen de beslissende nederlaag geleden, maar ze vochten daarna nog verbeterd door.

Van de mens

En de mens — blijft de mens buiten het bereik van de vraag: Waar komt het lijden vandaan? Als een dronkelap in het water valt en verdrinkt, hebben we er wel vrede mee. Maar als we zijn kinderen naar de waterkant zien rennen en in hun miezerige oogjes kijken, steken we onze vinger toch niet beschuldigend omhoog naar God, maar naar de dode vader: 't Is jouw schuld!

De Here Jezus stelt Judas aansprakelijk voor zijn verraad: „Ju-

das, verraadt gij de Zoon des mensen met een kus?"

Jozef zegt tegen zijn broers: „Ik ben uw broeder die gij naar Egypte verkocht hebt". Niet God, maar de mens heeft de pijnbanken en andere marteltuigen uitgevonden. De mens draagt daarvoor de volle verantwoordelijkheid.

Het „waarom" van het lijden

Heeft het lijden wel zin? 't Is toch waanzinnig dat ongeluk op de grote weg, waarbij een heel gezin omkomt. Onzinnig die watersnoodramp in India, waar duizenden mensen omkomen. In het boek van Camus „De mens in opstand" vergelijkt de schrijver het menselijk leven met één groot marionetten-theater, waarin de dood en de dwaasheid samen aan de touwtjes trekken. Ervaren we het leven niet zó?

Een kind viel in het water, de golven sloten zich boven hem, nog even een handje boven het water uit. En God bleef maar op Zijn troon zitten. Hoe kan God zoiets doen? Job worstelde ook met het raadsel van het lijden. Waarom laat God zijn lieve kinderen lijden, ook al dienen ze Hem met hun hele hart? Het boek Job staat niet in de Bijbel om ons een oplossing van het probleem van het lijden te geven. De vrienden van Job hebben een dood-simpele redenering: God belooft de goeden en straft de kwaden. Boontje komt om zijn loontje. Er zijn geen problemen. Maar Job zegt: „Ik heb niet mijn zinnen op geld gezet; ik heb niet de armen met niks weg laten gaan van mijn deur. Ik ben rechtvaardig! En toch... toch laat God zijn lieve kinderen lijden. Here mijn God, waarom doet U dat zo? „Waarom beschouwt Gij mij als Uw vijand? Verantwoordt U eens tegenover mij!"

De Here geeft tenslotte antwoord, maar dat antwoord bestaat uit een rij vragen. Hij laat Zijn luister en majesteit zien in de geschapen wereld.

Als Job in Friesland gewoond had, had de Here hem bij de hand genomen, naar buiten geleid en gezegd: Kijk eens naar de fijne weilanden, Job, en naar de bloemenpracht tussen het gras. Zie eens omhoog naar het spel met de smetteloze wolken. Luister naar het vrolijke lied van de „skries" en zie eens de prachtige lissen in de sloten. Kun jij dat alles zo mooi maken, Job? Geef eens antwoord, aanklager van God!

Daar schrikt Job toch wel van. Hij legt de hand op de mond. Hij zegt: „Ik weet dat U alles kunt. Want U bent de machtige God. Slechts van horen zeggen had ik van U vernomen. Maar nu heeft mijn oog U gezien! U bent zo groot en machtig. U mag mijn leven door elkaar schudden, ook al kan ik U niet narekenen. Maar U mag het doen, want U bent God en geen mens."

Job krijgt geen antwoord op z'n vragen, maar hij vindt — met zijn vragen — rust bij God! En de Here wordt zo verheerlijkt ten overstaan van de duivel. Zie je wel, zal God zeggen tegen satan, dat Mijn knecht Job Mij dient ook al stort zijn hele leven in elkaar? Zie je wel dat zijn liefde tot Mij niet afhankelijk is van voorspoed?

door P. C. van Wijk - Zaltbommel

De ander zien!

Naar aanleiding van mijn artikelje van 14 september kreeg ik een brief van br. P. J. Hermans uit Culemborg, die bij zijn brief insloot een afschrift van een stukje dat hij indertijd schreef voor de plaatselijke kerkbode. De inhoud spreekt voor zich zelf. Het volgt hier in zijn geheel:

Iets over reclame

*„Bij het volck is de neeringh,
zeide de mosselman
dies kwam hij met zijne mosselen
naer de kerk"*

Het woord RE-CLAME valt gemakkelijk te vertalen.

Het betekent 'herhaalde roep'.

Vénten dus.

Stel u een marktplein voor.

Waar vindt u de grootste toeloop?

Bij de kraam met een 'standwerker'.

De man komt pas na een enorme woordenstroom toe aan zijn verkooppraatje. Misschien verkoopt hij wel waardeloze rommel.

Maar hij verkoopt, dat wel.

Iets verderop staat een collega.

Hij heeft goeie spullen tegen aantrekkelijke prijzen.

Maar de mensen lopen zijn kraam voorbij. Hij maakt geen reclame.

De vent vént niet. Hij kán het ook niet. Hij is nl. doofstom.

Tegenwoordig zeggen we 'gehoor-gestoord'.

Omdat doven niet stom zijn, daar hun spraakvermogen wel degelijk funktioneert. Ze praten alleen anders. Onze kinderen leren praten door horen praten.

Dove kinderen niet. Ze blijven door hun handicap levenslang anders, gebrekiger praten. Hun woordenschat blijft beperkt tot wat men op de 'doofstommenschool' aan begrippen, termen, uitdrukkingen meemaakt heeft kunnen meegeven, die toen gangbaar waren. Dan houdt het

spraak-onderwijs op; ze moeten hoognodig een vak gaan leren. Hun woordkeus bewijst dat jij ook maar niet moeilijker moet praten dan tegen een 12-jarige.

Onze spreektaal, die met de dag verandert, krioelt van uitdrukkingen die ze niet kennen. Zeg tegen een dove niet 'ik zie dat niet zo zitten' of 'ga d'r maar es aan staan', want hij begrijpt je niet.

De schrijver van dit stukje is één hunner geworden, sedert vier jaar. Met één verschil. Hij is niet doof geboren en niet achtergebleven in kennis. Hij komt in de kerk omdat zijn dominé trouw zorgt voor een kopie van zijn preek. Hij komt niet op andere gemeente-samenkomsten, zoals u begrijpt. Zeer tot zijn verdriet, want hij mist ze node. Met zijn inbreng en ervaring (hij mocht de gemeente plm. 20 jaar als ouderling dienen) kan hij haar niet meer dienen. Want onze vergadertechniek

is er een van hoor-en-wederhoor. In dat opzicht is hij onnut, wijl monddood.

Deze onnutte dienstknecht werd onder Gods leiding geconfronteerd met het werk van evangelisatie onder doven. En hij is heilzaam geschokken. De bijbel die in bijna alle talen van de wereld wordt vertaald is voor hén een vrijwel gesloten boek. Want wie spreekt hún (gebaren)taal? Hun geestelijke armoede is on-voorstelbaar! In tegenstelling tot andere 'evangelisatie-objecten' kennen de doven hun nood 'recht en grondig', maar wie dóet er iets aan?

De oogst is groot, maar arbeiders zijn er weinig. Twee (!) doven-pastors voor alle protestantse kerken in het hele land.

De schrijver van dit stukje vraagt niet om uw voorbede, dat is hem te goedkoop. U zou eerst meer van dit werk moeten weten.

En hij zou toch maar moeten proberen wat reclame te maken. Na het thema 'kinder-evangelisatie' op een volgende gemeentevergadering 'dovenpastoraat'?

Het is wat ongebruikelijk, deze manier van venten. Maar misschien is bovenvermelde mosselmanse dwaasheid toch zo gek nog niet.

Ik heb hier weinig aan toe te voegen, alleen nog een paar regels uit zijn brief; hij wijst er op dat hervormden, gereformeerden en christelijk-gereformeerden in 1975 de handen ineensloegen en samen begonnen met het „dovenpastoraat” (aangepaste diensten, catechese enz.).

'Wat zou ik het fijn vinden, als onze kerkeraden nou eens niét wachtten op wéér een ingekomen stuk om alwéér steun voor wéér een noodlijdende groep. Want het geloof is uit het gehóór en de doven missen júíst dát! Dat wij juist om onze dóven met een wijde boog heen liepen . . . ! Als onze kerken nu eens zélf omkeken naar die 12000 chr. doven, aan wie de kerken in dit land tot 1975 (!) in de meest letterlijke zin 'geen Boodschap' hadden! Als de rijke Ned. Geref. kerken nu eens naar het voorbeeld van die arme Macedonische gemeenten (2. Cor. 8 : 2-4) 'met de meeste aandrang, uit éígen beweging' aan de deputaten ad hoc van de drie genoemde kerken vroegen om 'de gunst deel te mogen nemen aan het dienstbetoon voor de (dove) heiligen'.

kerknieuws

De Ouderling en het Huisbezoek

Dat was de titel van een inleiding

gegeven door Ds H. J. van der Kwast, op een conferentie van ouderlingen uit de kerken in Gelderland en Overijssel. Het referaat dat op 22 september jl. gehouden werd, is op verzoek op papier gesteld. In brochurevorm is het te verkrijgen bij Copiëerinrichting v. d. Berg te Kampen. Prijs per stuk f 4,— (inclusief portokosten).

ADRESSEN

Zeist — Ds H. Veldman (emeritus-predikant van Zeist) is met ingang van 24 oktober a.s. verhuisd naar: Rozenhof 77, 8161 BD Epe, tel. 05780-13008.

Langerak (rektifikatie) Praeses: A. van Middelkoop Tzn., Lekdijk 39, 2967 GB Langerak.

De Gereformeerde Sociale Akademie "de Vijverberg" te Ede

hogere beroepsopleiding met studierichtingen maatschappelijk werk, cultureel werk en inrichtingswerk

geeft informatie over de cursus '80-'81

in EDE op 30 oktober 1979, om 14.00 uur, in de aula van de pedagogische akademie „Felua”, Prins Bernhardlaan;

(er zal dan ook informatie worden gegeven over de P.A. „Felua”)

in ROTTERDAM op 1 november 1979, om 9.30 uur, in restaurant „Engels”, Stationsplein 45.

Inlichtingen verkrijgbaar bij de akademie, Padberglaan 1, 6711 PD Ede, telefoon (08380) 1.91.68.

gereformeerde sociale akademie
de vijverberg te ede

Voor al uw
handels- en familiedrukwerk - boeken en folders
is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
Nooitgedacht 3 - Zeist

Redaktieleiden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
H. Langerak;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma;
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36-22,
3704 LP Zeist,
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v. van
Geref. Persveren. Heem-
stede.

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november